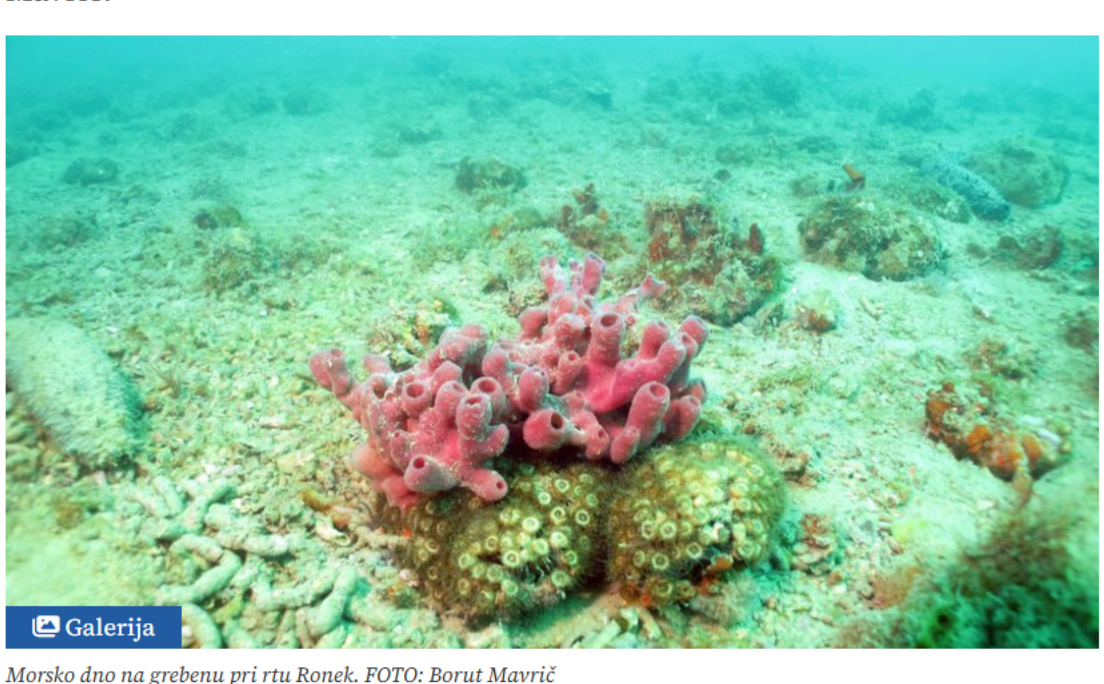
SLOVENIJA

Pred sto do 150 leti so bili morski travniki po vsem Tržaškem zalivu

Posegi v morje morajo biti zelo premišljeni, ker so trajni. Danes so morski travniki močno zredčeni, opozarja vodja Morske biološke postaje Piran Borut Mavrič.

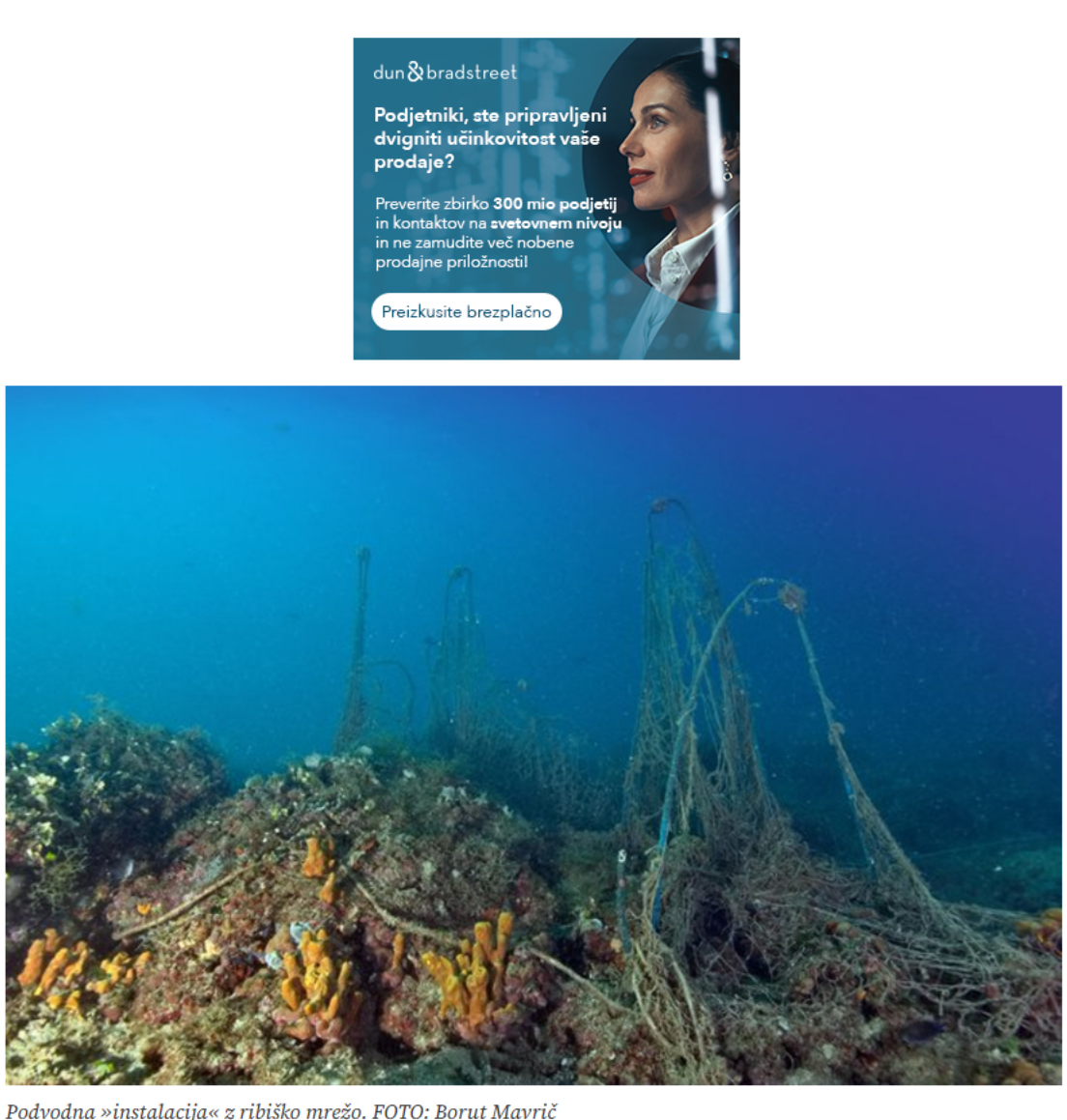

Morsko dno na grebenu pri rtu Ronek. FOTO: Borut Mavrič

Nataša Čepar
19. 10. 2024 | 06:00
20. 10. 2024 | 08:33
9:16

»Zavarovana območja predstavljajo zelo majhen del našega morja, le nekaj odstotkov, so pa zelo pomembna zaradi ohranjanja biodiverzitete,« pravi **Borut Mavrič**, vodja Morske biološke postaje Piran, ki deluje v okviru Nacionalnega inštituta za biologijo. V zadnjih desetletjih se ta okolja drastično spreminjajo, ključno vlogo pa ima seveda človek.

Morska biološka postaja je na razpisu ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano vnovič pridobila projekt spremljanja zaščitenih morskih habitatov, ki je sofinanciran iz evropskega sklada za pomorstvo, ribištvo in akvakulturo. Zaščitna shema Natura 2000 v našem morju pokriva morska grebena pri rtu Ronek v Strunjanu in pri Debelem rtiču ter obrežni skalni greben oziroma skalno stopnico med Fieso in Salinero, poleg tega pa tudi peščeno obrežje, stalno prekrito s tanko plastjo vode pri Debelem rtiču, in morske travnike s pozejdonko med Koprom in Izolo. Večina teh območij je še dodatno zavarovanih znotraj krajinskih parkov.

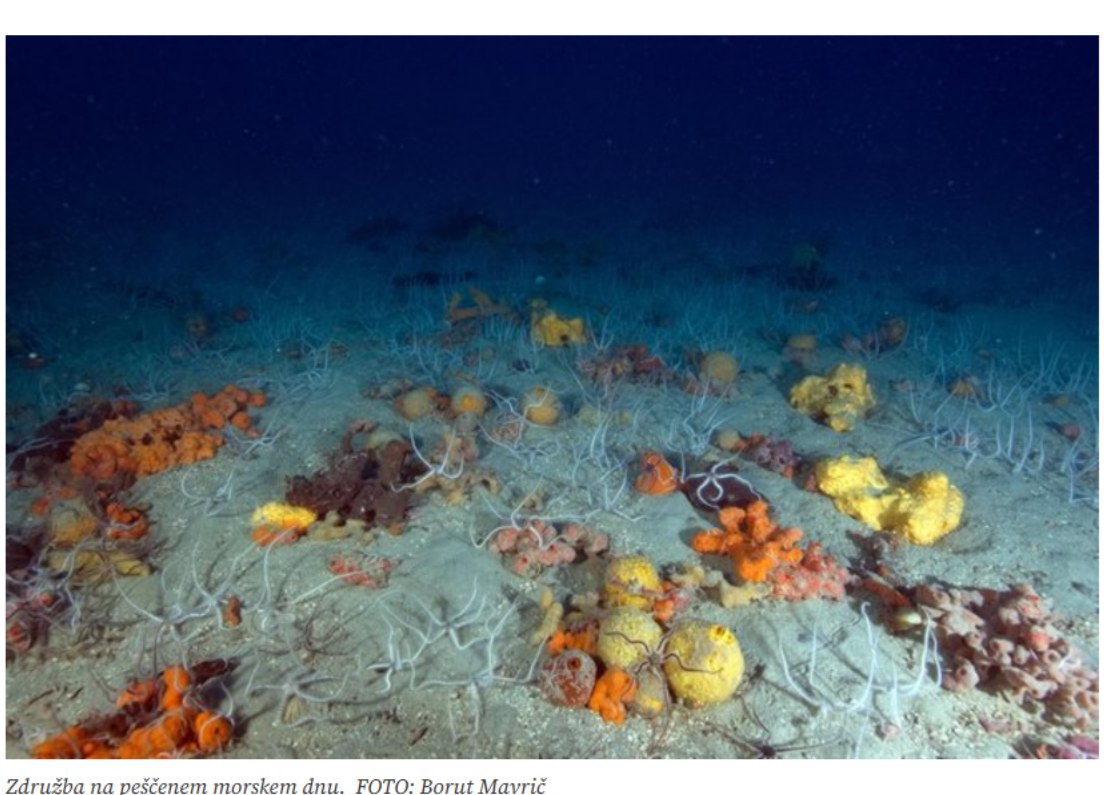

Podvodna »instalacija« z ribiško mrežo. FOTO: Borut Mavrič

»Morski greben pri rtu Ronek, ki ga lahko opazimo na globini od 12 do 20 metrov, je sestavljen iz koralitov – palčkastih skeletov odmrlih in razpadlih kolonij sredozemske kamene korale. Na površini te biogene strukture pa najdemo največjo gostoto živih koralnih kolonij v našem morju,« razlaga Mavrič. Največji koralni greben te kamene korale v Sredozemlju je sicer pri hrvaškem otoku Mljet. Za morske grebene je značilno, da gostijo zelo veliko organizmov, po njegovih besedah tam »kar vre od življenja«. Biogene strukture namreč ponujajo živim organizmom številne niše ali prostore, kjer lahko domujejo, se skrijejo, prehranjujejo in razmnožujejo. »Morski greben na Ronku je tvorba, stara več stoletij, ki jo ribiči poznajo že kar nekaj časa, ravno zaradi njenega biodiverzitetnega bogastva. To pa se kaže tudi na samem grebenu, kjer so ponekod na kolonijah koral opazne trajnejše poškodbe zaradi množičnega sidranja bark,« pravi.

Morski travniki izginjajo

»Morje delimo na več con. Prehod med kopnim in morjem imenujemo bibavični pas, ki ga označujeta plima in oseka. To je ekstremno okolje – enkrat je v morski vodi, drugič na suhem, lahko se pojavi še izliv sladke vode iz rek. Zelo malo organizmov je to sposobno prenesti. To so superheroji, na primer ostrige in raki vitičnjaki, ki so močno pritrjeni na podlago ter zavarovani z oklepom, pa rdeča konjska vetrnica, obdana z želatino, da jo varuje, ko je na suhem. Zelo znana alga v tem okolju je bil jadranski bračič, ki je jadranski endemit, a je v zadnjih desetih letih iz našega morja izginil, ogrožen pa je tudi drugod v Jadranu,« pripoveduje.

Združba na peščenem morskem dnu. FOTO: Borut Mavrič

Temu pasu, ki mu pravimo mediolitoral, sledi pravi potopljeni pas, infralitoral. »Tu je že pravo morsko okolje, kjer pa je dovolj svetlobe, da uspevajo morske cvetnice in alge, ki opravljajo fotosintezo. Največ zaščitenih območij je prav v teh dveh pasovih, medtem ko jih v globljem pasu, ki ga imenujemo cirkalitoral in leži pod desetimi metri morske globine, za zdaj nimamo,« izvemo. Ta »mračni« pas predstavlja okoli 97 odstotkov našega morja in v njem prevladujejo živalski organizmi. V južnem Jadranu se temni pas začne šele po nekaj deset metrih globine, medtem ko je naš del morja veliko bolj moten zaradi flišne osnove obalnih kamnin in sedimentov, ki so tam zaradi izlivov rek; vse to pa zmanjšuje svetlobo. K temu veliko pripomore človeška dejavnost.

Več kot 60 let uspeha (video)
Iz malega salona do mednarodne uspešnice.
Slovenca, ki sta razvila idejo za optimizacijo porabe
Brez pravega finančnega partnerja dobre ideje ostanejo le pri idejah.
Razbijamo finančne mite
Finančni webinar, ki bi se ga moral udeležiti vsak uspešni podjetnik

»Proti klimatskim spremembam na kratki rok ne moremo ukrepati. Lahko pa ukrepamo glede degradacije morskih habitatov,« pravi Borut Mavrič. FOTO: Osebni arhiv

»Pred sto do 150 leti so bili morski travniki po vsem Tržaškem zalivu, tudi na globini do dvajset metrov. Danes so močno zredčeni, kar kaže na velike spremembe v tem okolju,« pojasnjuje Mavrič. Travniki zaščitene pozejdonke so v našem morju trenutno le v petih fragmentarnih območjih; najbolj so prizadeti tisti v bližini Kopra. »Prav tako izginjajo travniki na večjih globinah – pred dvajsetimi leti so bili tudi globlje od desetih metrov, danes so tam le izjemoma. Opažamo upadanje biomase alg na kamnitem delu in spreminjanje njihove vrstne sestave. To vzbuja skrb med drugim zato, ker se zmanjšuje razgibanost morskega dna, živali izgubljajo skrivališča in vir hrane, manj obraslo dno pa se tudi hitreje segreva.«

Od klifov do kamnitih balvanov

Severni Jadran ima še vedno zelo pestro biodiverziteto, kar je po Mavričevih besedah v glavnem posledica raznolikosti okolja. Pojavljanje pridnenih organizmov je najbolj odvisno od sestave in oblike morskega dna: od klifov do kamnitih balvanov, majhnih skal in prodnikov na obali; to preide v peščeno dno in nato v mulj, ki je pogost predvsem v notranjosti zalivov, v odprtem delu pa je več peska. V mulju se organizmi zadržujejo zlasti pod površino, kar jim zagotavlja zavetje, medtem ko so na pesku predvsem na površini; oboji pa so zelo dobri čistilci vode.

Morska trava (kolenčasta cimodoceja), okolje, v katerem smo imeli največjo gostoto velikih leščurjev. FOTO: Borut Mavrič

V zadnjem obdobju se vse bolj poudarja negativen vpliv segrevanja morja zaradi podnebnih sprememb, vendar je Mavrič do tega kritičen: »To je na neki način metanje peska v oči. Proti klimatskim spremembam na kratki rok ne moremo ukrepati. Lahko pa ukrepamo glede degradacije morskih habitatov – ko organizmom enkrat podreš dom, se nimajo kam vrniti. Tudi če zmanjšamo vnos onesnažil in hranil ter omilimo vpliv ladijskega prometa, a še naprej nadaljujemo z obsežnimi pozidavami, se razmere ne bodo bistveno izboljšale.«

Razmišljati je treba o posledicah človekovega delovanja, poudarja. »Imamo izkušnje z množičnim pojavljanjem klobučnjaških meduz, ki jim v razvojni fazi polipov, tako imenovani pritrjeni fazi, pridejo zelo prav umetne strukture, kot so luški pomoli. Drugi primer je nasipanje belega rečnega proda na plaže, ki je sicer lepo videti, a na njem nič ne raste. S tem ustvarimo puščavo,« opozarja. Na naši obali sta bila zadnja večja posega nasutje za semedelsko plažo in podaljšanje prvega luškega pomola. »Če pogledamo širše, pa so problem seveda tudi ladijski promet in ribiške pridnene vlečne mreže ter tako imenovani prilov – nehoten ulov nekomercialnih ribjih vrst, ki se ujamejo v mreže, med katerimi so tudi ogrožene vrste, na primer morske raže, morski psi, morski golobi in morske lisice,« našteje.

Obraslo dno se manj segreva

Po njegovem je glavni razlog za strah pred zaščito morskega okolja nerazumevanje, zakaj je ta sploh potrebna. »Tisti ribiči, ki vedo, zakaj imajo težave z zmanjšanim ulovom, se zavedajo pomena zavarovanih območij, kjer se ribe lahko v miru razmnožujejo, prehranjujejo, počivajo. To zagotavlja, da se populacije ohranjajo in obnavljajo, tudi ogrožene vrste. Spomnimo se prelepih grških in španskih plaž, ki so bile magnet za turiste, a ko so jih pozidali s hoteli, so izgubile tisto, zaradi česar so bile pravzaprav cenjene. Razlikovati je treba med nujnimi posegi in tistim, kar ustvarja zgolj kratkoročni dobiček, saj so vsi posegi v morje skoraj vedno trajne narave,« je prepričan.

Travnik zaščitene pozejdonke. FOTO: Borut Mavrič

Koliko stane zavarovanje doma?
Odločite se za zavarovanje svojega doma in opreme kar preko spleta.
Zavarovalnica Triglav

Po njegovih besedah pa je spodbudno, da je v okviru pomorskega prostorskega načrta predvideno novo zaščiteno območje – prvo v globljem morju, cirkalitoralu. Gre za območje ob morski tromeji z Italijo in Hrvaško, kjer ima Slovenija po arbitražni odločbi (te sicer Hrvaška ne priznava) pravico do stika z odprtim morjem. Prav tako bo pomemben korak načrtovana širitev strunjanskega morskega parka na območje morskega grebena rta Ronek. V okviru globalno in regionalno sprejetega »biodiverzitetnega cilja 30 × 30« se je tudi Slovenija zavezala k zavarovanju najmanj 30 odstotkov morja do leta 2030, od tega vsaj 10 odstotkov z območji s strožjim varstvenim režimom. Žal, še pripomni Borut Mavrič, smo od tega cilja še zelo daleč.

dun & bradstreet
Podjetniki, ste pripravljeni dvigniti učinkovitost vaše prodaje?
Preverite zbirko 300 mio podjetij in kontaktov na svetovnem nivoju in ne zamudite več nobene prodajne priložnosti!
Preizkusite brezplačno

Sorodni članki

MAGAZIN | Zanimivosti
Slovencu Tilnu Genovu zaupali eno ključnih nalog proučevanja kitov grbavcev
Proučevanja kitov grbavcev na enem najbolj oddaljenem otočju od Evrope, ki je del britanskega čezmorskega ozemlja, so se lotili zaradi njihove posebnosti.
Boris Šuligoj 3. 10. 2024 | 07:00

MAGAZIN | Zanimivosti
Trije brazdasti kiti ob zahodni istrski obali
Največja bitja iz Sredozemlja priplavala do Piranskega zaliva in se napotila proti Brijonom.
Boris Šuligoj 22. 8. 2024 | 08:10

MAGAZIN | Potovanja
Umetni podvodni greben v Piranskem zalivu kot oaza za ribe, školjke, rake ...
Po svetu so umetni morski grebeni že dolga leta uveljavljena praksa pomoči pri ohranjanju biodiverzitete.
Boris Šuligoj 3. 7. 2024 | 08:00

NOVICE | Slovenija
Sluzenje morja duši ves severni Jadran
Sluz bi morda odpihnila prva dovolj velika burja, vendar take še ne pričakujejo. Pojav lahko traja približno mesec dni.
Boris Šuligoj 20. 6. 2024 | 05:00

NOVICE | Znanoteh
Manj cvetenja, a več rebrač in klobučnjakov
V 20 letih je opazen upad rečnega vnosa hranil v morje, a tudi rib. Obala je ogrožena zaradi dviga morske gladine.
Nataša Čepar 7. 10. 2021 | 06:00

Hvala, ker berete Delo že 65 let.
Vsebine, vredne vašega časa, za ceno ene kave na teden.
NAROČITE
Obstoječi naročnik? PRIJAVITE SE

BODITE OBVEŠČENI
Sveže dnevne novice takoj, ko se zgodijo